

Van Hove stuurt publiek als padvinders op pad

Theater

'Scènes uit een huwelijk' van Ingmar Bergman door Toneelgroep Amsterdam, regie Ivo van Hove. In Stadsschouwburg Amsterdam, 1 februari. Daar nog t/m 6 februari; tournee.

Hoe ziet Roeland Fernhout eruit als hij 's morgens slaperig uit bed komt? Als een lief beertje. Hoe ver gaat Renée Fokker als ze een jonge tegenspeler een tongzoen moet geven? Ver. Hoeveel borsthaar heeft Hugo Koolschijn? Veel.

Het heeft zo zijn voordelen als je als publiek bijna op de lip van de toneelspeler zit, zoals in *Scènes uit een huwelijk* van Ingmar Bergman, de nieuwe voorstelling van Ivo van Hove. Bergman schreef het stuk in 1972 als toneelversie van een eerdere tv-serie en speelfilm. Het is een nauwkeurig verslag van de teloorgang van een huwelijk, in dit geval van de welgestelde maar intens ontevreden Johan en Marianne.

In zijn niet aflatende ijver van theater iets bijzonders te maken, hebben Van Hove en zijn vormgever Jan Versweyveld dit keer bedacht dat het publiek voor aanvang in drie groepen wordt opgedeeld. Elke groep ziet, verspreid over het grote podium van de schouwburg, een eigen deel van de voorstelling. Na elke scène wordt opgeschoven naar de volgende plek, totdat iedereen het totaal heeft gezien. Aldus overheerst een soort schoolreisjesgevoel.

Van Hove heeft niet alleen het publiek en het stuk door elkaar gehusseld, ook laat hij Johan en Marianne spelen door drie koppels, die ieder een leeftijdscategorie vertegenwoordigen: Alwin Pulinckx en Karina Smulders zijn het levendige jonge stel, Roeland Fernhout en Hadewych Minis de tobende dertigers en Renée Fokker en Hugo Koolschijn de generatie van *old and side and wise*.

Het deel waarin Fernhout en Minis spelen maakt de meeste indruk, ook al door het optreden van Celia Nufaar, die een cliënt van Marianne (echtscheidingsadvocate) speelt. Met haar korte optreden maakt zij diepe indruk; in haar spel is de pijn van een liefdeloos huwelijk veel meer voelbaar dan in heel die santenkraam die Van Hove ons hier voorschotelt.

Want *Scènes uit een huwelijk* is toch vooral pretparktheater, waarin het spektakel het wint van de inhoud. Zo zal de regisseur het niet hebben bedoeld, maar dat krijg je ervan als je een zorgvuldig opgebouwd toneelstuk van zijn structuur ontdoet, de personages door zulke uiteenlopende acteurs

laat spelen en het publiek als padvinders door het theater stuurt.

Voor de pauze levert dit dwingende concept (door Van Hove eerder gebruikt in *Koppen*) zeker fraaie momenten van intens toneelspel op. Maar na de pauze, als het publiek in de grote zaal wordt samengevoegd, zakt het bouwwerk pijnlijk in elkaar. Van Hove laat de drie stellen dan door elkaar heen simultaan ruziemaken en vechten in een fysieke speelstijl die in dit geval alleen bedoeld is om te imponeren, maar het tegendeel bereikt. In deze kakofonie van huwelijkse ellende gaat elke betekenis verloren.

Aan het slot komt het na een catharsis toch nog tot een soort verzoening tussen Johan en Marianne. Op zoete muziek van Herman van Veen, en met wijn, kaas en kaarsjes moeten we dan nog een tijdlang luisteren naar de ziellose woordenstroom van deze egocentrische, vervelende en vooral verwerende mensen. Dan valt ook op hoe gedateerd dit soort dialogen eigenlijk is, met al dat typische jaren-zeventig-psychotherapeuten-geneuzel over het vinden van de eigen Ik in relatie en seks.

Eerder dit jaar regisseerde Van Hove de fantastische komedie *De Kruistochten* van Alan Ayckbourn, ook over relaties en de problemen daarin. Misschien zijn de toneelteksten van Ayckbourn wel tijdlozer dan die van Bergman. Dat is op zich een tamelijk schokkende ervaring.

Hein Janssen

